

AZ IGAZSÁGOS ISTEN KÖNYÖRÜLŐ ISTEN.

1. Ha azt a számtalan sok kérdést, amely naponként ostromolja az emberi lelket, mindig összefogóbb kérdésekre vezetjük vissza, végre egyetlenegy nagy és rendkívüli kérdéshez jutunk: *Kicsoda az Isten?* — A tudományos gondolkozás végső nagy szintézise: a filozófia sok mindenről beszél, de végső eredményében csak egyetlenegy nagy kérdésre keres feleletet, amelyet této-vázás nélkül ismét csak így fogalmazhatunk meg: *Kicsoda az Isten?* — Olyan nagy és rendkívüli ez a kérdés, hogy ezt nemcsak az emberi értelem és ész adja fel, hanem maga az *egész emberi exisztencia*. Az emberi exisztencia nem is más, mint Isten után kérdező valóság. Egyetlenegy nagy kérdés, amelyre egyetlenegy felelet van: Isten!

Az ember, természeténél fogva, szakadatlanul Istenre utal. Ezért az ember soha el-nem-szakítható Istentől. Az átheizmus sem egyéb, mint Isten-keresés. Minél szenvedélyesebb, annál inkább isten-keresés, mert maga a tagadás ereje, szenvedélyessége, tehát a komolysága involválja annak a valóságnak a létét, hatalmát és erejét, amelyet tagad. A komolyan tűzött isten-tagadást az Isten rabságából való szabadulás vágya hajtja, de minél erősebb ez a vágy és az ebből folyó törekvés, az ember annál inkább szembe találja magát a tagadott Istennel.

Az ember isten-keresése végighuzódik az emberiség egész szellemi életének történetén, de a legmegfoghatóbban a vallások történetén. A vallástörténet az Isten után kérdező, siró és kiáltozó ember története. Az emberi exisztencia ama legmélyebb igényének a története, amelyet egyedül Isten tud kielégíteni. Épen ezért a keresztyénségen kívüli vallásokkal szemben mentnek kell lennünk mindenféle előítéllettől és elfogultságtól. Nem szabad azokat úgy tekintenünk, mint amelyek gyűjtő-medencéi a hamis, hazug és groteszk képzeteknek. Igazságaik lehetnek féligazságok, vagy rész-szerinti igazságok, vagy lehetnek megmásított, vagy megtépett igazságok, de mint ilyenek is mind az egész-igazságra: Krisztusra utalnak. Ezeket a feldarabolt igazságokat soha nem lehet Egész-szé összetenni, de azért igazságok maradnak, épen azért, mert Krisztusra mutatnak. Minél jobban közelednek Krisztushoz, mint centrumhoz, annál inkább.

Kétségtelen azonban az is, hogy minél inkább közelednek a centrumhoz, a saját vallásos erejük annál hamarabb felmondja a

szolgálatot, mert annál inkább világossá lesz, hogy az istenkeresésük egyttal mindig távolodás is, mert mindig az ember önigenlésével jár, aminthogy az istentiszteletük pedig az ember tisztéletével. Ime, tehát az előtt a különösnek látszó, de természetes helyzet előtt állunk, hogy míg a *komolyan* üzött isten-tagadás isten-kereséssel jár és Isten megtalálásával végződik, addig az isten-keresés pedig könnyen abba az illúzióba juttatja az embert, hogy önmagában keresse és találja meg az Istent, tehát valósággal elveszíti, vagy pedig önmagát állítja Isten helyébe. Vonjuk le már csak ezekből az előfeltételekből is azt az utolsó következtetést, hogy Krisztuson kívül bizonytalan és ingadozó minden isten-keresés, tehát Krisztuson kívül nincs egyértelmű és teljes felelet erre a kérdésre: Kicsoda az Isten?

2. Isten megismerésének egyetlen elve és útja Krisztus. A Krisztuson kívül megismert Isten puszta isten, vagy mint képzelt, vagy mint gondolt valóság, a Krisztusban megismert Isten önmagát-kijelentő Isten, mint élő, személyes akarat-természettel bíró valóság. Arra a nagy és rendkívüli kérdésre, hogy kicsoda az Isten, — Kálvin szavai szerint — egyedül Isten maga illetékes feleletet adni. Ezt a feleletet pedig egyedül és kizárólagosan Krisztusban, a Logosban hallhatjuk meg. *Krisztus Logos, azaz Krisztus maga az, amit Isten önmaga felől nekünk mond.* Az pedig, amit Isten önmaga felől nekünk mond a *Kijelentés*, úgy, amint a Szentírásban előttünk van, vagy helyesebb, amint a Szentíráson át hangzik. A Szentírásról tehát nem elég csak annyit mondanunk, hogy Istenről szól, hanem abban Isten maga szól önmagáról minékünk, aminthogy Krisztusról nem elég csak annyit vallanunk, hogy Ő Istenről szól, hanem Őbenne maga Isten szól. Összegezve pedig mindezeket a rövid és tételes igazságainkat, azt mondhatjuk, hogy *a Szentírásban Isten maga szól Krisztuson át mihozzánk a Szentlélek által.*

Mindaz pedig, amit Isten az ő Kijelentésében szól mihozzánk, szól az emberről, a világról, de amikor az emberről, vagy a világról szól, akkor is önmagáról szól, mert Isten beszédjének és tettének egyedüli tárgya ő maga.

Foglalkozunk ez alkalommal a Kijelentés alapján hitünk ama nagy igazságával, amelynek tükrében Istent, mint *igazságos* és *könyörülő* és mint *könyörülő* és igazságos Istennek ismerjük meg. Mondjuk Hitvallásunk után: *Az igazságos Isten könyörülő, vagy irgalmas Isten, aki könyörül rajtam és rajtad és rajtunk.* Istennek a könyörülete életünk alapja is, feltétele is, de viszont a könyörülete az igazságához van kötve. *A könyörülete és igazsága nem választhatók el egymástól.*

A Heidelbergi Káté 10.-ik kérdése így szól: *„Büntetlenül hagyja-e Isten (az első ember által elkövetett) engedellenséget és elszakadást? — Semmiképen nem, sőt inkább rettenetesen haragszik mind a velünk született, mind az elkövetett bűnök miatt és azokat igazságos ítéletéből mind ideig való, mind örökké tartó bűn-*

teléssel sújtja, amint maga mondotta: *Átkozott minden, aki meg nem marad mindazokban, amelyek megíratlak a törvény könyvében, hogy azokat cselekedje.* — És a következő 11.-ik kérdésben így folytatja: *„De hát az Isten nem irgalmas? — Bizonydra irgalmas, de igazságos is. Ennélfogva igazsága megköveteli, hogy az ő szentsége ellen elkövetett bűnt méltó, azaz testi és lelki örök büntetés sújtja.* — Ragadjuk meg egyelőre Hitvallásunk eme megállapítását: *Isten irgalmas, vagy könyörületes, de igazságos is.* Ezzel a határozott „de“-vel elvág a Hitvallás minden fonák beszédet az u. n. elnéző, szerető Istenről. Erőteljesen figyelmeztet az előbbi kérdésben foglaltakra; arra, hogy amikor Isten könyörületéről, vagy irgalmáról beszélünk, az ő szentségét figyelmen kívül hagyunk nem lehet és nem szabad. Amikor tehát az Isten könyörületéről beszélünk, csak az igazságosságának a feltétele alatt szabad tennünk, különben súlyos tévelygések áldozatául eshetünk. Állítsunk fel itt egy nehéz és zordon fogalomsort: *Isten szuverén felségéből következik az ő szentsége, szentségéből az ő rettenetes haragja, haragjából következik az igazságossága, amellyel érvényt szerez az ő örökkévaló akaratának.* Mennyi kemény szó, milyen elidegenítő és ijesztő beszéd! Tudom, hogy akik a keresztyén „beszéd“-től és „írások“-tól mindig csak megnyugtatót várnak, azok különösképen elégedetlenkednek, amint ezeket a sötét szavakat hallják. Olyanok ezek a szavak, amint felcsendülnek, mintha a sugárzó és zengő nyári közepette dermesztő és pusztító glecserek szakadnának le valamely már ismeretlenné vált magaslatról. És nekünk mégis *kell* ezekről beszélnünk. Nemcsak azért, mert a felvetett kérdésünk lényegébe vágó Hitvallásunk megköveteli, hanem beszélünk kell az Isten dicsősége és a mi lelkünk érdekében is!

3. Jézus Krisztus, amikor kiadja a szeretet legnagyobb parancsolatát, azt így vezeti be: *Minden parancsolatok között az első: Halljad Izrael: „Az Ur, a mi Istenünk egy Ur.“* (Márk 12:29.) Isten felsége az ő egyedüli Ur-voltában van. Isten felette áll minden látható és láthatatlan valóságnak, tehát vele egy sorba állítani senkit és semmit nem lehet. Annyira más, hogy Vele szembe, mint egyedüli Teremtővel szemben minden csak teremtmény, tehát minden imádat, minden bizodalom, minden tisztelet, minden szolgálat és minden dicsőség egyedül Őt illeti meg. Istennek ebből a szuverén felségéből következik, hogy egyedül Ő az, akinél nincs változás, vagy változásnak árnyéka.

Istennek eme szuverén felségéből következik az ő szentsége. Isten szentsége alatt értjük az ő erkölcsi tökéletességét is, de ennél sokkal többet. Isten szentsége jelenti Istennek az emberivel szemben álló egészen külön-világát; azt a sajátos létezésférát, amelyben Ő él s amelyben önmagát feltétlenül érvényesíti. Amikor a mi Urunk imádságában Istent így szólítjuk meg: „Mi Atyánk, ki a mennyekben vagy...“ ezzel azt fejezi ki, hogy Isten felette áll ennek a bűnös-világnak és a mennyben, mint az ő egészen más és külön életkörében él, ezzel mi is Istennek a szentségét fejezzük

ki. A szentség Istennek a sajátos természetét jelenti, amelyből következik a bűn elleni rettenetes haragja. A harag nem tartozik hozzá az Isten természetéhez, de következik az ő szentséges természetéből. A harag az Isten szentségének a visszahatása az emberi bűnnel szemben. Isten visszaborzad az ő szentségénél fogva a bűntől, amellyel az ember lázadást szít az Isten akaratával szemben. Hitvallásunk idézett kérdése azt vallja, hogy Isten „rettenetesen haragszik mind a velünk született, mind az elkövetett bűnök miatt és azokat igazságos ítéletéből mind ideig való, mind örökké tartó büntetéssel sújtja...” — Ne botrákozzunk meg azon, hogy a Szentírás végtől-végig, szakadatlanul beszél az Isten haragjáról. Azért teszi, hogy ezzel útját vágja az Istenről való minden fonák beszédnek. Mennyi fonák, helytelen képzet és felfogás is él az Istenről az emberek lelkében! Nagyon sok, talán a legtöbb hívő ember az Istent úgy tekinti, mint egy nyájas, mindent elnéző és mindent megbocsátó szerető Atyát. Mint olyat, akivel meg lehet alkudni, akit újból és újból ki lehet békíteni, aki minden mentséget azonnal elfogad, sőt, nem is kíván mentséget. A kegyes keresztyén emberek semmivel annyira vissza nem élnek, mint az Isten szeretetéről alkotott tanításokkal. Az Isten nem haragszik! vallják sokan a kegyesek, hanem csak szeret. Az Isten nem ítél! vallják, hanem csak megbocsát. Az Isten nem büntet! hanem mindig csak felment. A „szerető Istenről” alkotott felfogásainkkal mármár oda jutottunk, hogy nem vesszük komolyan sem azt, amit Isten mond nekünk az ő Igéjében, sem azt, amit mi mondunk, vagy ígérünk neki a mi imádságainkban, mert hiszen a „szerető Isten” úgy is csak ismét megbocsát és elnéz mindent! — Ezzel a hanyag, laza és léha felfogással szemben a mi református keresztyén hitünk vallja és tanítja, hogy Isten haragszik a bűnre és pedig rettenetesen haragszik minden bűnre.

Amikor az Isten haragjáról beszéltünk, ezzel nem azt fejezzük ki, hogy Istenben emberi érzelmek és indulatok dulnának, mert Istenben nincs semmi emberi, hanem azt, hogy Isten egész lényénél és természeténél fogva ítélettel és büntetéssel sújtja a bűnt. Isten haragja kifejezi Istennek a bűnnel szemben való *egész* magatartását és a bűntől megrontott világgal és emberrel szemben való egészen más-voltát. Isten haragja szuverén visszautasítása mindannak, ami ellentmond az ő akaratának. Isten haragja azt jelenti, hogy Isten nem tud kibékülni ezzel a világgal, amely lényegénél fogva ellentmond az ő dicsőségének, amely megrabolja Istent az Őt egyedül megillető dicsőségétől.

Isten haragja betölti ezt az egész világot. Haragjának sötét árnyéka rávetődik mindenre, ami ehhez e világhoz tartozik. Isten haragja alatt áll a vallás, mert még mindig több benne az, amit az ember ad hozzá a saját önzéséből és dicsőség-hajlászatából, mint az Isten tulajdon Igéje. Ezért nincs a vallásnak, minden térhódítása mellett is, elég hatékonysága és átütő ereje. Az Isten haragja alatt áll az egész emberi *kultúra*, amely bár csaknem az

egekig nőtt, mégis, ahelyett, hogy Istent szolgálná, az embert bálványozza. Ennek következtében áldás helyett borzasztó terhet jelent az emberre nézve, amely ma már úgy ránehezedett, hogy megfojtással fenyegeti. Az Isten haragja alatt áll közelebről a *tudomány*, amely rendkívül nagyot fejlődött az utolsó évszázadban és mégsem az igazsághoz vitt közelebb, hanem csomó pusztító eszközt adott az ember kezébe. És Isten haragja alatt áll a *művészet* is, mert a szellem szabadsága helyett a szellem rabságát szolgálja. De Isten haragja alatt áll a *civilizáció* is, amely hatalmas arányokban fokozta a jóllétet és a kényelmet és mégis a nyomában éhség, szükség, szenvedés és nyomor támadt.

Isten haragja nem emberies indulat következménye, hanem az ő szentséges akaratának a kifejezése és azt jelenti, hogy az ő hozzánkvaló szeretete nem vakszeretet, hanem ítélő, de megmentő szeretet, amellyel azt akarja elérni, hogy az ő szentsége elől pusztuljon minden, ami annak ellentmond és hogy minden korlátozás és kikötés nélkül egészen az övéi legyünk! Isten haragja tehát kifejezi Istennek igazságosságát, amelynél fogva minden bűnt büntet, hogy győzelmes akaratával elvágja a bűnnek a gyökereit és megakadályozza annak terjedését és hódítását!

4. Az Isten igazsága azonban együtt jár az ő könyörületével, mert az Igazságos Isten könyörülő Isten és a könyörülő Isten igazságos Isten. *A könyörület nem lehet igazságosság nélkül, mert a puszta könyörület igazságosság nélkül az emberre nézve nem jótett, hanem rontás, mert az igazságosság-nélküli könyörület nem emeli ki az embert a nyomoruságból, hanem még mélyebben taszítja abba bele.* Ez az igazságosság-nélküli könyörület nem érdemi meg még a nevét sem, mert valóban nem könyörület, amely segít, hanem inkább gyöngeség, amely árt. Istennek megszámlálhatatlan sok jótéteménye rejlik abban, hogy *könyörülete együtt jár az igazságossággal és mikor könyörül, ugyanakkor büntet is ezzel egyenesen az ő könyörülő, megmentő szeretetét gyakorolja.*

Istennek a könyörülete, mint az ember váltságát szolgáló nagy isteni tett végighuzódik az ő szövetségének egész történetén. Isten nyomban a bűneset után már gyakorolta a könyörületet az emberrel szemben, amikor az Írás szerint ellenségeskedést szerzett a kígyó és az asszony magva között (I. Móz. 3:15). Isten már a bűneset után nem engedte meg, hogy az ember állandóan gyönyörködjen a bűnben. Keserű visszahatást ébresztett az ember lelkében, hogy a bűntől megcsaltnak, kifosztottnak érezze magát és hogy úgy tekintsen a bűnre, mint ellenségére, amely valóban nem ad, csak vesz, csak rabol, pusztít és öldököl az emberi nemzetség tagjaiban. Istennek különös könyörületét kell látnunk abban, hogy az embert beállította *bűnnel való harcba* s rávezette arra, hogy a bűnben a legravaszabb és legnagyobb ellenségét ismerje meg. Isten megtehetné volna azt, hogy meghagyja az embert bűnnel való azonosságában, egységében, hogy az ember megmaradjon az örök halál útján, gyönyörködve állandóan a bűnben.

Isten, amikor az embert beállította a bűnnel való harcba, ezzel *el is különítette az ő saját világát a bűn világtól*, megvonta az ő szentsége és a világ bűnössége közötti éles határt és ezt a határt a lelkiismeret állandó vádja és az ő saját ítélete által fenn is tartja, hogy az embernek ne legyen kétsége afelől, hogy hol végződik az Isten szent akarata és hol kezdődik az ő akaratának ellentmondó és az ellen lázadózó bűnnek a világa.

Nem akarom részletezni Isten könyörületének ismertetését, hogy az miképpen nyilvánul meg az ő-szövetségben, mint a Törvény alapján, hanem inkább azt mutatom meg, *hogyan vált teljessé Isten könyörülete a mi Urunkban a Jézus Krisztusban, azzal, hogy Őt testben elbocsátotta, hogy egyszeri és tökéletes áldozatával a bűnnek hatalmát és a kárhozat erejét elvette, hogy ingyen kegyelemből a Jézus vérének érdeméért, hit által megigazít.*

5. *Isten az ember bukására azzal felelt, hogy Jézus Krisztusban emberré lett, hogy az embert elérje.* Isten emberré lett a Jézus Krisztusban és ezzel Isten maga átlépte azt a határt, amely az Istent és az embert elválasztotta, hogy az emberrel személyesen találkozók. Jézus Krisztus maga az az exterritoriális, ahol Isten és az ember találkoznak. Ezért helyesen mondhatjuk, hogy *Jézus Krisztus Istennek ama nagy, rendkívüli tette*, amely által áttörte a bűn világát és az Isten szentségétől elválasztó légkört s Benne belépett a földi-történeti-emberi életbe. És helyesen mondhatjuk, hogy *Jézus Krisztus a Logos*, az, amit Isten mint abszolút személyiség személyszerint mond minékünk. Van-e ennél nagyobb, rendkívülőbb, páratlanabb csoda, mint a könyörületnek az a cselekedete, amelyet Isten miérettünk tett? Aki egyszer Istennek eme csodájába belépett a hit által és a hitnek az útján, az nem fog a csoda és a csodák fölött apró kicsinyes értelmi vitatkozásokat és játékokat folytatni, hanem megdöbbenve fogja meglátni, hogy ennek az egyellenegy csodának a következtében, azok, akik a Krisztus közösségében élnek, a csodák millióival találják szembe magukat. És ezek a csodák mind Istennek kibeszélhetetlen könyörületéről beszélnek. *Csoda* : a Krisztus fogantatása; *csoda* : az ő születése; *csoda* : az ő élete; *csoda* : a helyettünk való szenvedése és az ő áldozata; *csoda* : az ő feltámadása; *csoda* : az ő mennybemenetele; *csoda* : az ő mennyi uralma; és *csoda*, hogy a bűn kísértései, támadásai és földi uralma között élünk, küzdünk, hiszünk és győzedelmeskedünk!

Isten könyörületének a teljességét a Jézus Krisztus szenvedésében és halálában szemléli a hívő ember. Az Istentől elpártolt ember, aki megsértette Isten sérthetetlen, szent akaratát, mint megriadt gyermek sereg félve és rettegvé ismerte meg Istennek igazságosságában dörgő haragját. Mindent elkövetett, hogy az igazságosságában és szentségében haragvó Atya-Istent kibékítse. Várva várta évmilliókon át azt a boldog pillanatot, amikor Isten ismét kiengesztelten és kibékülten néz az emberre. Megszületett az *áldozatnak* a gondolata. Az áldozatban szakadatlanul kifejezte az ember ama készségét, amellyel mindenét, önmagát is felajánlotta Istennek.

Nem hangulat-, vagy indulatváltozást akart elérni, hanem Isten igazságosságát, igazságosságának megfelelő rendet akarta helyreállítani, mert érezte, tudta, hogy addig nincs az életnek és a világnak értelme és célja. De hiábavaló volt minden igyekezete, erőfeszítése, azokkal az áldozatokkal, amelyeket évezredek át mutatott be, élete nem változott, békesége nem tért vissza, a sötétség, amely körülvette, nem oszladozott. A természeti, a ceremóniális áldozatok mind csödbe jutottak! Ebbe a rettenetes helyzetbe, amelybe az embert az áldozatai juttatták, szólott bele ismét Isten, megszáván az embert, könyörült rajta, amikor megjelent Krisztusban, aki magára vette az emberi természetet és résztvett abban az emberi-történelmi életben, amelyben az ember a bűn átka alatt szenvedett és nyomorgott! A büntelen belépett az emberi életbe, az emberiségnek a világába, a bűnért való büntetés és egy borzasztó halál-állapotba. Egy a bűnösökkel, közösségben azokkal. Engedi magát megragadtatni és vitetni az általános népelettel, csak mint egy a sok közül. Amint megkereszteltetése és a kísértés-története mutatja, nem akar más feltételek alatt élni a földön, mint minden más ember. Ezzel az emberi szolidaritással magára veszi, önként és az ember iránti páratlan szeretettel, a bűnért való büntetést és átkot. Nem elvont-módon lép az emberiség helyére, hanem tagja lesz az emberiségnek, hogy hív főpap lehessen. (Zsid. 2:17.)

Egy pillanatra sem szabad elfelejtenünk, hogy Krisztus, mint ember vett részt rettenetes emberi szenvedésekkel az emberi életben, de a bűnért való büntetést és halált, a keresztet és az isteni átkot istenségének erejével viselte el. Krisztus beteljesítette az ó-testamentomi áldozat elrejtett jelentését, amennyiben nem kimélve, nem óva, nem védelmezve önmagát, némán, mint a mézárszékre hurcolt bárány, minden ellentállás nélkül hajtotta oda fejét a bűn büntetése és átka alá. Így Isten Krisztusban és Krisztus által felettünk felmentő ítéletet hozott, ennél fogva az Atya-Isten nem vesz többé úgy, mint bűnös vádlottakat, hanem Krisztus érdemét nekünk tulajdonítva, úgy vesz mint igazaknak nyilvánított bűnösöket. Tényleg bűnösök vagyunk, de Isten könyörülő ítélete szerint, ítéletileg igazak. Bűnösök önmagunkban, igazak a Krisztusban. Zengjen hálaének, mert Isten minket Krisztusban lát és Krisztusban ismer, tehát Krisztusban ismét fiakká fogadtattunk!

„Elvégeztetett“ sóhajtott fel Krisztus a kereszten. Elvégeztetett a nagy áldozat, amelyre várt az Istentől elpártolt ember és amelyből embermilliók élnek! „Elvégeztetett!“, mert az áldozatnak vége. Nincs többé érvénye semmiféle áldozatnak, mert a Krisztus áldozata egyszeri és egyszersmindenkorra szóló, tökéletes áldozat. Csak a Golgotha a mi oltárunk és csak a Krisztus áldozata a mi áldozatunk. Erről az oltárról és ebből az áldozatból élünk. Krisztus átvitte a halálba és örökre halálra ítélte az ő-embert és feltámadásával átvitte az életbe az új embert. Ez az *igazságos* és *könyörülő*, a *könyörülő* és igazságos Isten legnagyobb tette, amelyben tetteleg ismerjük meg Őt.

Dr. Tavaszy Sándor.